

лісність та спокуса створювати ембріони для експериментування, що морально неприпустиме.

Генна інженерія вирішує завдання, пов'язані з діагностикою, терапією, продукуванням ліків, пошуками альтернативи, експериментуванням. З метою терапії втручання допустиме лише стосовно тої особи, яка потребує допомоги – не можна жертвувати одною людиною задля користі іншої. Етично прийнятне використання генної інженерії для синтезу гормонів, наприклад інсуліну. У цих випадках виникають технічні та етичні проблеми, які стосуються передусім екології довкілля.

У всіх випадках втручання генної інженерії необхідно аналізувати критерій етичної дозволенихості – "не все, що технічно і науково можливе, етично дозволене". Цей критерій має бути індивідуалізований через раціональне міркування. Згідно з терапевтичною засадою, можна пожертвувати частиною тіла, якщо це на користь цілій особі. Однак тут потрібно зважати на те, що тіло і дух є істотною єдністю особи, тобто людська реальність не обмежується лише тілом. Тому людський розум має захистити цілісність людини у її інтегральності. З цього випливають такі етичні засади:

- забезпечувати охорону життя і генетичну ідентичність кожного людського індивіда. Кожне втручання, що веде до знищення людського індивіда, навіть якщо воно здійснене для блага інших людей, є зневагою фундаментальної цінності людської особи;
- втручання здійснювати лише для виправлення вади чи усунення хвороби, яка не піддається лікуванню жодним іншим способом;
- дбати про охорону екосистеми як середовища, що важливе для життя і для здоров'я людини, бо все, створене Богом, є благом і має бути збережене;
- розуміти відмінність між людиною та іншими живими істотами, яка полягає у здатності до самосвідомості, свободи, відповідальності; людина не повинна бути засобом;
- забезпечення компетентної участі світової спільноти. Проблему втручання генної інженерії не можуть вирішити лише науковці чи політики, тому що стосується майбутнього усього людства і вимагає відповідальної участі цілого суспільства.

Література

1. Україна. Верховна Рада. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон від 31.05.2007 р., № 1103-V / Україна. Верховна Рада // Урядовий кур'єр. – 2007. – 21 червня. – С. 21; Офіційний вісник України. – 2007. – № 45. – С. 7.
2. Congregazione per Dottrina della Fede. Istruzione Donum Vitae (22 febbraio 1987). – Città del Vaticano, 1987. – 168 с.
3. Ермакова И.В. Биологические и этиологические процессы взаимодействия искусственно измененных организмов // Тетра Humana : научно-теорет. реферированный журнал. – 2009. – № 3. – С. 114-122.
4. Ермакова И.В. Генетически модифицированные организмы: борьба миров. – Сер.: Учёные предупреждают! // И.В. Ермакова. – М. : Изд-во "Белье Альфы", 2010. – 48 с.
5. Ермакова И.В. О важности проведения исследований по изучению влияния ГМО на животных и их потомство // Материалы пятого съезда общества биотехнологов России им. Ю.А. Овчинникова. Москва, 2-4 декабря, 2008 / Ин-т биоорганической химии им. М.М. Шемьякина и Ю.А. Овчинникова РАН. – М., 2008. – С. 48-50.
6. Ермакова И.В. Перспективы развития экологически чистых продуктов питания / И.В. Ермакова // Биотехнология: состояние и перспективы развития : пятый Московский Международный Конгресс, 16-20 марта. – М., 2009. – Т. 2. – С. 366-367.

7. Ермакова И.В. Что мы едим? Воздействие на человека ГМО и способы защиты. – М. : Изд-во "Амрита-Русь", 2010. – 62 с.

8. Третьякова В. Правове регулювання біоетичних проблем, пов'язаних із застосуванням генної інженерії та обігом ГМО у відкритих і закритих системах / В. Третьякова // Вісн. – 2007. – № 21/22. – С. 38-41.

Джюра О.Р., Терешкевич Г.Т. (с. Диогена), Андрушко В.Т. Основы биобезопасности в контексте биоэтики

Рассмотрены биоэтические критерии разрешимости биомедицинских манипуляций и генной инженерии в контексте достоинства человека, его целостности и идентичности. Освещены проблемы биобезопасности в контексте биоэтики.

Ключевые слова: биомедицинские манипуляции, генная инженерия, биобезопасность, генетически модифицированные организмы, целостность человека, интегральность человека, принципы биоэтики.

Dzhura O.R., Tereshkevych G.T. (s. Dioghena), Andrushko V.T. Fundamentals biosafety in the context of bioethics

The article dealt with bioethical criteria permission biomedical manipulation and genetic engineering in the context of human dignity, her integrity and identity. Also, considered with the problem of biosafety in the context of bioethics. The article highlights the ethical principles of intervention in genetic engineering for diagnosis, treatment, production of medicines, seeking alternatives, experimentation.

Keywords: biomedical manipulation, genetic engineering, biosafety, genetically modified organisms, human integrity, integrity rights, principles of bioethics.

УДК 378.14:004

*Курсант Н.В. Чудінова; проф. Ю.І. Грицюк,
д-р техн. наук – Львівський ДУ БЖД*

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАННЯ У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

На прикладі Львівського ДУ БЖД наведено основні причини використання сучасних інформаційно-освітніх технологій навчання при підготовці курсантів і студентів для потреб МНС України. Встановлено, що традиційна схема отримання освіти в першій половині життя морально застаріла і потребує заміни на безперервну освіту і навчання протягом всього життя. Для нових форм навчання характерні інтегративність спілкування та співпраця з викладачами-наставниками в процесі набуття знань.

Ключові слова: інформаційні технології навчання, інформаційно-освітнє середовище, репродуктивне навчання, креативна система освіти.

Упродовж останніх кількох років система вищої освіти України зазнає різних концептуальних змін [4], більшість з яких характеризуються новим розумінням цілей і цінностей освіти, усвідомленням потреби переходу до безперервної освіти, фундаментальними підходами до впровадження нових технологій навчання. Реалізація багатьох із цих завдань, які стоять перед системою вищої освіти, на сьогодні неможлива без використання адекватних методів і досконалих засобів її інформатизації [5].

Сучасні інформаційні та комунікаційні технології дедалі більше проникають в навчальний процес вищої школи, перетворюючись на головний його системний елемент [14], який значною мірою визначає характер і напря-

мок розвитку освіти. Безперечно, ці завдання постають і перед системою вищої освіти МНС України [3], адже науково-педагогічні працівники мають не тільки вміти кваліфіковано обирати і застосовувати саме ті навчальні технології, які повною мірою відповідають змісту і цілям вивчення конкретної дисципліни, але й враховувати індивідуальні особливості курсантів, студентів і слухачів.

Зокрема, у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (далі – Львівський ДУ БЖД) набувають все більшої вагомості інформаційно-комунікаційні технології [9, 10], які забезпечують загальну комп'ютеризацію навчального процесу на такому рівні, який дає змогу вирішувати курсантам, студентам і викладачам щонайменше три основні завдання:

- забезпечує входження в мережу Інтернет кожного учасника навчального процесу у будь-який час і з різних місць перебування (рис. 1);
- розвиває єдиний інформаційний простір освітніх індустрій, які сукупно забезпечують присутність у них у різний час і незалежно один від одного всіх учасників освітнього і творчого процесу;
- створює, удосконалює та ефективно використовує управляючі інформаційно-освітні ресурси – бази даних і банки знань, призначені особисто для курсанта, студента і викладача з можливістю повсюдного доступу для роботи з ними.

Рис. 1. Доступ до мережі Інтернет будь-якого учасника навчального процесу у будь-який час і з різних місць перебування¹

Виходячи з теперішніх швидких темпів комп'ютеризації освітньої галузі знань [6], а також враховуючи прагнення до впровадження комп'ютерного і мережевого забезпечення навіть вдома, можна сподіватися, що найближ-

чим часом вказані комплексні завдання в повному обсязі хоча і будуть вирішені навіть у невеликих містечках, проте у віддалених малих населених пунктах ця проблема залишиться не вирішеною ще протягом тривалого часу.

Водночас, у багатьох претендентів на освіту, а також постійно охочих до неї зростає розуміння того, що традиційна схема отримання освіти в першій половині життя морально застаріла і потребує заміни на безперервну освіту і навчання протягом всього життя. Для нових форм навчання характерні інтерактивність спілкування та співпраця з викладачами-наставниками в процесі набуття знань. Для цього мають бути розроблені нові методики навчання, які враховуватимуть конструктивізм у поведінці та запитаннях, бажання набутти знання студентами з обмеженими можливостями переміщення чи неповносправними¹, тобто навчання має проходити без часових і просторових меж. Для підвищення якості освіти передбачається також інтенсивно використовувати нові інформаційні технології [12].

Різні підходи до визначення змісту сучасних освітніх технологій навчання виникають тому, що вони об'єднують різноманітну сукупність способів реалізації навчальних планів і програм, які є системою форм, методів і засобів навчання, а також спрямовані на досягнення освітніх цілей. Відмінність відомих освітніх технологій навчання багато фахівців [7, 16] зазвичай асоціюють з відмінностями між традиційно використовуваними засобами навчання. Водночас сучасні інформаційні технології навчання вони асоціюють тільки з використанням методів і засобів інформаційно-комунікаційних систем у поєднанні з комп'ютерною технікою [3]. Проте освітнє середовище [8], в якому реалізуються інформаційні технології навчання, визначають компоненти, що його створюють:

- *технічні* – комп'ютерна техніка і засоби комунікаційного зв'язку;
- *програмні* – електронні засоби підтримки інформаційних технологій навчання, що реалізуються;
- *організаційно-методичні* – настанови курсантам, студентам і викладачам, настанови з організації навчального процесу.

Під освітніми технологіями навчання у Львівському ДУ БЖД розуміємо як систему наукових і інженерних знань [3, 9, 10], а також інформаційних методів і засобів, які використовують для створення, збирання, передачі, зберігання та оброблення інформації в системі Міністерства надзвичайних ситуацій. Завдяки цьому формується пряма залежність між ефективністю виконання традиційних навчальних програм і ступенем інтеграції в них відповідних інформаційно-комунікаційних технологій.

Основна мета вирішення проблеми інформатизації навчального процесу у Львівському ДУ БЖД полягає в тому, що внаслідок його запровадження має бути досягнута глобальна раціоналізація інтелектуальної діяльності охочих до навчання курсантів, студентів і навіть викладачів за рахунок використання сучасних інформаційних технологій з метою підвищення ефективності та якості підготовки різних фахівців до рівня інформаційної культури,

¹ Информационные технологии в сферах деятельности. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.rsvpu.ru/departments/elin/eemk/biblioteka>

¹ Неповносправний, інвалід, каліка – людина, яка частково або повністю втратила працездатність внаслідок поранення, хвороби, каліцтва чи старості.

досягнутого хоча б у країнах Західної Європи. При цьому має бути забезпечена підготовка кадрів для потреб структурних підрозділів МНС з новим типом мислення, яке відповідатиме сучасним вимогам постіндустріального суспільства [3].

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних систем у процесі навчання дає змогу курсантам, студентам і викладачам не тільки отримати інформацію про об'єкт управління, але й допомагає їм усвідомити все розмаїття та складність зв'язків, характерних для реальних освітніх закладів, простежити динаміку цих зв'язків у разі зміни зовнішніх і внутрішніх чинників, а також зруйнувати міждисциплінарні бар'єри, що сформувалися у курсантів чи студентів ще зі школи, зумовлені ще колишньою послідовністю викладання навчальних предметів. Такий інструментарій дає змогу розробити сучасні навчальні технології, які передбачають формування у курсантів і студентів неординарного мислення, творчого підходу до управління процесом свого навчання [14, 15]. Зрештою їх діяльність стає не набором стандартних прийомів, а ґрунтується на розумінні причинно-наслідкових зв'язків явищ і процесів, що істотно підвищує їх умотиваність до навчання, а що більше, коли вони переконуються у його реальній результативності.

Проте зараз більшість менеджерів і теоретиків системи вищої освіти вважають [5, 12], що термін "освітні технології навчання" не зовсім адекватний тим інформаційним процесам, які стрімко входять в нашу свідомість. Частіше за звичай йдеться не про інформаційні технології навчання, плутаючи їх зі звичайним використанням комп'ютерної техніки у навчальному процесі, трохи рідше – про комунікаційні технології, і зовсім рідко – це вже предмет спеціальних обговорень – про аудіовізуальні технології. Тільки окремі фахівці розглядають інформаційні, комунікаційні та аудіовізуальні технології цілісно, тобто взаємопов'язано між собою під час вирішення важливого завдання – створення нового *інформаційно-освітнього середовища навчання*¹, де названі технології органічно вводять у навчальний процес для реалізації нових освітніх моделей навчання [8].

Одне з сучасних визначень інформаційно-освітнього середовища навчання формулює його як інформаційно-комунікаційну систему освіти, яка об'єднує різноманітні мережеві технології, програмні та комп'ютерні засоби, організаційне, методичне і нормативно-правове забезпечення, призначене для підвищення ефективності та доступності освітнього процесу підготовки фахівців з певної області знань [2]. У Доповіді ЮНЕСКО [21] "Про основні напрями діяльності в області освіти і інформатики" після Першого Міжнародного конгресу "Інформатика і освіта" вказано, що "... важлива не сама методологія підготовки фахівця, а її взаємодія з навчальним процесом, а також її значення в контексті системи освіти загалом".

Сьогодні однією з характерних ознак інформаційно-освітнього середовища навчання у Львівському ДУ БЖД є можливість курсантів, студентів і викладачів звертатися до структурованих навчально-методичних матеріалів

¹ Информационно-образовательная среда технического вуза. [Электронный ресурс]. – Доступный з http://www.cnews.ru/reviews/free/edu/it_russia/institute.shtml

[9], до навчально-мультимедійних комплексів всього університету у будь-який час і в будь-якій точці місця перебування. Окрім доступності навчального матеріалу, поступово забезпечується можливість зв'язку курсантів чи студентів з викладачами через мережу Інтернет, отримання консультації в он-лайн або офф-лайн режимах, а також можливість отримання індивідуальної "навігації" в освоєнні того або іншого предмету. При цьому багато хто прагне до гнучкого режиму набування знань, до реалізації модульних програм з однотипними предметами, які дають змогу швидко набирати залікові бали, часто вільно переводитися з одного вузу в інший з урахуванням попереднього досвіду навчання, набутих знань і навиків. Як і раніше, важливою для курсантів і студентів залишається проблема особистого розвитку і професійного зростання; не вирішеною дилема – піти на роботу після бакалаврату і продовжити навчання заочно, чи отримати ступінь магістра або фах спеціаліста за встановлений термін навчання; часто виникає потреба в гнучких програмах підготовки аспірантів (ад'юнктів) і докторантів.

Одним з перспективних напрямів становлення та розвитку системи вищої освіти розглядається проблема її комплексної інформатизації, яка базується насамперед на вдосконаленні інформаційно-освітнього середовища навчання. Відповідно до цього серйозна увага приділяється розробленню та впровадженню в педагогічну практику дистанційного навчання¹ [1, 16], яке дає змогу кожній людині підвищувати свій освітній рівень з мінімальним відривом від виробництва, у вільний час і за індивідуальною траєкторією навчання.

Розробники концепції дистанційного навчання, яку реалізовано у Львівському ДУ БЖД, конкретизують *індивідуалізацію освітньої поведінки* курсантів і студентів так, що в ній найяскравіше проявляються ознаки особово-орієнтованого способу навчання [11], а саме:

- **гнучкість** – тобто охочий до навчання має право самостійно планувати час, місце і тривалість проведення занять;
- **модульність** – матеріали для вивчення різних дисциплін пропонуються у вигляді модулів, що дає змогу охочому до навчання генерувати траєкторію свого навчання відповідно до власних запитів і потенційних можливостей;
- **доступність** – незалежність від географічного і тимчасового місця знаходження охочого до навчання, що дає змогу навчальній установі не обмежувати його в освітніх потребах;
- **рентабельність** – економічна ефективність проявляється за рахунок зменшення витрат на підтримку аудиторного фонду, економії тимчасових і постійних матеріальних ресурсів – розмноження дидактичних матеріалів, друкування навчально-методичних посібників тощо;
- **мобільність** – швидка та ефективна реалізація зворотного зв'язку між викладачем і охочим до навчання, що є однією з основних вимог і підстав успішності концепції дистанційного навчання;
- **охоплення** – одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації (до електронних бібліотек, банків даних, баз знань і ін.) великої кількості охочих до навчання;

¹ Дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку охочим до навчання основного обсягу досліджуваного матеріалу; інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння досліджуваного матеріалу, а також у процесі навчання.

- **технологічність** – використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій;
- **соціальне рівноправ'я** – рівні можливості охочих здобути освіту незалежно від місця проживання, стану здоров'я, елітарності та матеріальної забезпеченості;
- **інтернаціональність** – експорт і імпорт сучасних світових досягнень на ринку освітніх послуг.

Інформаційні технології навчання привносять нові можливості в систему будь-якої освіти, створюють потребу зміни самої моделі навчального процесу: перехід від *репродуктивного навчання* – "переливання" знань з однієї голови в іншу (тобто від викладача до курсантів чи студентів), до *креативної системи освіти*, коли в навчальній аудиторії за допомогою нового технологічного і технічного забезпечення моделюється життєва ситуація або виробничий процес, а курсанти і студенти під керівництвом викладача мають застосувати свої знання, проявляти творчі здібності для аналізу модельованої ситуації та виробляти рішення на підставі отриманого завдання. Багато фахівців [1, 17, 18] вважають, що розвиток традиційних і нових технологій навчання має йти за принципом додатковості, що, водночас, дає змогу вести мову про принципово нове значення інформаційно-освітнього середовища навчання, яке існує в реальному часі і асоціює в собі всю сукупність сучасних освітніх технологій здобуття знань¹.

Мережа Інтернет² – сучасна гіпертехнологія навчання, яка містить всі останні досягнення наукового і освітнього процесу, а її успіх пояснюється тим, що вона може "дати всім все і водночас". Проте завжди знайдеться область освіти для застосування технологій навчання, де звичайний комп'ютер – інструментарій навчального процесу. Аналогічно ще не настав час відмовитися від заочної форми навчання, яка має глобальний характер, але не використовує ніяких комп'ютерних або комунікаційних технологій" [17, 19].

На погляд Барбюса³, найважливішою особливістю нової Інтернет-технології навчання є те, що вона дає змогу створювати "віртуальні мережеві громади". Завдяки цьому поняттю віртуальні громади набувають не тільки глобального розмаху, але й деякі абсолютно нові ознаки. Як вважає автор [20], однією з найважливіших особливостей такого простору є його глобальний характер, який дає змогу охочому до навчання здійснювати практично миттєвий зв'язок з абонентом і розпочати спілкування. Уже зараз це середовище незамінне для комерційних і фінансових структур, індустрії кіно, розваг та шоу-бізнесу, які залучають до контакту найрізноманітніші суспільства і культури. Цим самим наявність мережі Інтернет є головною причиною як

швидких темпів глобалізації, так і її найбільш наочним проявом. Понад це, саме глобалізація суспільства і визначає характер мережевих співтовариств.

Завдяки мережі Інтернет різні аспекти глобалізації (науковій, технологічній, економічній, культурній і освітній) мали вельми значний вплив як на традиційні очні навчальні заклади, так і на розвиток різноманітних освітніх нововведень, таких як сучасна концепція дистанційного навчання та віртуальні університети¹. У всіх цих організаціях рух до глобалізації вимагає глибоких і радикальних змін структури навчального процесу, методики викладання та проведення лабораторних досліджень, а також підготовки управлінського і викладацького персоналу [6, 7, 11, 14].

Висновки:

1. Інформаційні технології навчання вносять зміну у саму модель навчального процесу: перехід від *репродуктивного навчання* до *креативної системи освіти*, яка дає змогу отримати доступ до світових інформаційних ресурсів. Сучасні інформаційні системи так організують інформаційні бази даних і знань, що вони стають легко доступними у будь-який час і будь-якого місця перебування.

2. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних мереж і комп'ютерних технологій в навчанні поповнює змістову і загальнокультурну складову частину інформаційного навчального середовища освітньої галузі знань, збільшує обсяг і якість професійних знань, впливає на швидкість і оптимальність вирішення навчальних завдань. Достатній рівень інформаційної культури кожного охочого до навчання є однією із складових загальної культури особистості.

3. Завдяки мережі Інтернет різні аспекти глобалізації суспільства зробили вельми значний вплив як на традиційні очні навчальні заклади, так і на розвиток різноманітних освітніх нововведень, таких як дистанційне навчання та віртуальні університети. У всіх цих організаціях глобалізація потребує глибоких і радикальних змін структури навчального процесу, методики викладання та проведення лабораторних досліджень, а також підготовки управлінського і викладацького персоналу.

Чудинова Н.В., Грыцюк Ю.И. Формирование информационно-образовательной учебной среды во Львовском государственном университете безопасности жизнедеятельности

На примере Львовского ГУ БЖД приведены основные причины использования современных информационно-образовательных технологий обучения при подготовке курсантов и студентов для потребностей МЧС Украины. Установлено, что традиционная схема получения образования в первой половине жизни морально устарела и нуждается в замене на непрерывное образование и обучение в течение всей жизни. Для новых форм учебы характерны интерактивность общения и сотрудничество с преподавателями-наставниками в процессе приобретения знаний.

Ключевые слова: информационные технологии обучения, информационно-образовательная среда, репродуктивная учеба, система креативного образования.

¹ Архипова Н.И. Дистанционное образование: возможности и проблемы / Н.И. Архипова, Ю.П. Селиванов // Дистанционное образование. – 1997. – № 4. – С. 24-26.

² Петров А.Е. Гипертекстовый сетевой электронный учебник для дистанционного обучения в сети интернет / А.Е. Петров. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.distant.ioso.ru/library/publication/hyperset.htm>.

³ Анрі Барбюс (фр. Henri Barbusse; *17 травня 1873 р. – †30 серпня 1935 р.) – французький письменник-марксист, журналіст. Почесний іноземний член Академії Наук СРСР (1933 р.). З 1923 р. – член Французької комуністичної партії. Автор роману "Вогонь" (Le Feu, 1916 р.), статей "Світло з безодні" (1920 р.), "Маніфест інтелектуалів" (1930 р.), "Росія" (1930 р.), збірок новел "Пригоди", "Правдиві історії" (1928 р.).

¹ Віртуальне навчальне середовище (ВНС) (англ. virtual learning environment (VLE)) – програмна система, створена для підтримки процесу дистанційного навчання з наголосом саме на навчання, на відміну від керованого навчального середовища, для якого властивий акцент на управлінні процесом навчання.

Chudinova N.V., Grycyuk Yu.I. Forming of informatively educational environment of studies in the Lviv state university of vital activity safety

On the example of Lviv SU VAS principal reasons of the use of modern informatively-educational technologies of teaching at preparation of students and students are resulted for the necessities of Ministry of emergency measures of Ukraine. It is set that the traditional chart of education in the first half of life is morally outdated and needs substituting by continuous education and teaching during all of life. For new forms studies are characteristic interactiveness of intercourse and collaboration with teachers-tutors in the process of acquisition of knowledges.

Keywords: information technologies of teaching, informatively-educational environment, genesial studies, system of creative education.

Література

1. Богданова Д.А. Проблемы дистанционного образования в России / Д.А. Богданова, А.А. Федосеев // Информатика и образование : научно-метод. журнал. – 1996. – № 3. – С. 94-97.
2. Виб Я. Дистанционное образование: современное состояние и перспективы / Я. Виб // Образование и информатика : матер. докл. на Втором Междунар. конгр. ЮНЕСКО. – М., 1998. – Кн. 2, т. IV. – С. 124-127.
3. Грицюк Ю.І. Підготовка фахівців з інформаційної безпеки для потреб Міністерства надзвичайних ситуацій України / Ю.І. Грицюк, Т.С. Рак // Шоста Міжнародна конференція "Нові інформаційні технології в освіті для всіх: навчальні середовища" : матер. наук.-практ. конф. ПТЕА-2011, 22-23 листопада 2011 р., м. Київ. – К. : Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем. – 2011. – С. 123-129.
4. Зарубежные системы образования (Австралия, Австрия, Великобритания, Германия, Греция, Испания, Италия, Канада, Нидерланды, Новая Зеландия, США, Финляндия, Франция, Швейцария, Япония). [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.edu.gov.ru/abroad/other/spravki/foreign/9/>
5. Иголина И. Система центров новых информационных технологий: состояние и перспективы / И. Иголина, Ю. Ижванов, В. Кулагин // Международное сотрудничество. – 1997. – № 4. – С. 4-7.
6. Кононець Н.В. Аспекти педагогічної майстерності викладача: розроблення електронних підручників / Н.В. Кононець // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. – 2009. – № 6. – С. 202-210. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbu.gov.ua/portalsoc_gum/vpm/2009_6/kononets.pdf
7. Круглов Ю.Г. О некоторых итогах и проблемах высшего заочного педагогического образования в России / Ю.Г. Круглов, В.И. Лазарев, В.И. Овсянников // Педагогика и общество : сб. науч. тр. МГОПУ. – М. : Изд-во МГОПУ, 1996. – С. 3-20.
8. Кечиев Л.Н. Информационно-образовательная среда технического вуза / Л.Н. Кечиев, Г.П. Путилов, С.Р. Тумковский. [Электронный ресурс]. – Доступный з http://www.cnews.ru/reviews/free/edu/it_russia/institute.shtml.
9. Лаврівська О.З. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі Львівського державного університету безпеки життєдіяльності / О.З. Лаврівська, Ю.І. Грицюк // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.13. – С. 212-221.
10. Лаврівська О.З. Значення інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці курсантів і студентів з інформаційної безпеки / О.З. Лаврівська, Ю.І. Грицюк // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС, навчальному процесі, взаємодії з іншими службами : матер. наук.-практ. семінару, м. Львів, 24 грудня 2010 р. – Львів : Львівський ДУВС. – 2010. – С. 155-159.
11. Морська Л.І. Теоретико-методологічні засади підготовки вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій : монографія / Л.І. Морська. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – 243 с.
12. Образование и 21 век. Информационные и коммуникационные технологии. – М., 1999. – С. 21-25.
13. Федорова Е.Ф. Системное представление дистанционного образования / Е.Ф. Федорова // Педагогические и информационные технологии в образовании. – 2002. – № 5. – С. 123-128.
14. Тихонов А.Н. Информатизация российского образования и общества в целом / А.Н. Тихонов, А.Д. Иванников // Международное сотрудничество. – 1997. – № 4. – С. 1-3.

15. Чудінова Н.В. Інформаційна безпека України та види джерел загроз і небезпек / Н.В. Чудінова, Ю.І. Грицюк // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС, навчальному процесі, взаємодії з іншими службами : матер. наук.-практ. конф., м. Львів, 14 грудня 2011 р. – Львів : Львівський ДУВС. – 2011. – С. 248-257.
16. Щенников С.А. Открытое дистанционное образование / С.А. Щенников. – М. : Изд-во "Наука", 2002. – 527 с.
17. Хен Д. Педагогика и технология – применение телекоммуникации в образовании // Информатика и образование. – Спец. вып.: Технологическое образование. – 1996. – С. 11-20.
18. Яковлев Д.Л. Применение современных телекоммуникационных технологий в дистанционном образовании / Д.Л. Яковлев // Дистанционное образование. – 1997. – № 4. – С. 32-34.
19. Mason, R. Globalising Education: Trends and Applications / R. Mason. – London : Routledge, 1998. – Pp. 37-40.
20. Burbules, Nicholas C. Globalization and Education: An Introduction / Nicholas C. Burbules and Carlos Alberto Torres, eds. // Globalization and Education. Critical Perspectives. – New York : Routledge, 2000. – Pp. 348-349.
21. UNESCO. World Education 2000: The Right to Education: Towards Education for All Throughout Life. Paris: UNESCO, 2000. – Pp. 12-18.

УДК 330.341.1

*Доц. Г.М. Захарчин, д-р екон. наук;
студ. С.Я. Андрусів – НУ "Львівська політехніка"*

РОЛЬ МОТИВАТОРІВ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовано необхідність розгляду адаптаційного потенціалу підприємства через призму мотиваційної системи. Висвітлено роль мотиваторів у процесі адаптації персоналу підприємства. Охарактеризовано домінуючі види мотиваторів залежно від віку і категорії персоналу.

Ключові слова: адаптація, мотиватори, мотивація, види мотиваторів, поведінка персоналу, цінності, зовнішнє середовище, зміни.

Постановка проблеми. Серед багатьох проблем вітчизняного менеджменту особливого значення набуває проблематика адаптації персоналу до викликів зовнішнього середовища та внутрішнього укладу господарської життєдіяльності підприємства, його організаційної культури. Беручи до уваги стрімкі зміни в усіх сферах суспільства під впливом глобалізації, інформатизації, інтелектуалізації та інтенсифікації процесів трансформації економіки, важливим є застосування нових механізмів адаптації персоналу на основі мотиваційних факторів, які обумовлюють поведінку персоналу в різних умовах. Оскільки у мотиваційних аспектах поведінки людини закладений величезний потенціал адаптації та розвитку персоналу, то основним завданням менеджменту сьогодення є вивчення адаптивної реакції людини, виходячи з її внутрішніх спонукальних сил – мотиваторів.

Мета дослідження полягає у висвітленні ролі мотиваторів у процесі адаптації персоналу до викликів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує про доволі значний інтерес науковців до адаптаційної проблематики. Істотний внесок у дослідження адаптації зробили праці відомих вітчизняних науковців, які розвинули певні теоретичні та прикладні аспекти. Зокрема, адаптацію персоналу до змін організаційної культури досліджено у монографіях А.Е. Воронкової [1] і Г.М. Захарчин [5]; широкий погляд на адаптацію в системі управління